

Posudek bakalářské práce podané na ÚFaR FF UK v Praze

Jméno a příjmení: **Zuzana Farkačová**

Téma: **Smrt a zásvěetí v náboženských představách a praxi obyvatel starověké Etrurie**

Datum: **2010**

Školitel: **Doc. Dalibor Antalík, Dr.**

Oponent: **Doc. Radek Chlup, Ph.D.**

V úvodní anotaci (bez paginace) a ve stručném úvodu (s. i-ii) si práce za svůj cíl klade alespoň částečnou rekonstrukci jednak etruských představ o posledních věcech člověka a posmrtné existenci, jednak obřadů spojených s pohřbem a zádušním kultem. Chronologicky je zvolené téma vymezeno obdobím pozdně archaickým až helénistickým (6.-2. st. př. Kr.). V hlavní stati (s.1-30) se autorka postupně zastavuje u všech nejdůležitějších prvků dané problematiky. V závěru (s.32-32) sumarizuje výtěžky z jednotlivých kapitol a podkapitol. Dle školitelova názoru dostála pisatelka vytyčeným cílům zdařilým způsobem.

1) Struktura argumentace

Shnutí dějin diskuse čtenář nenalezne v úvodu. Je s ním však pravidelně obeznámen na začátku jednotlivých kapitol a podkapitol v hlavní stati.

Práce je přehledně strukturována, v souvislosti s definicí problému do dvou celků. První se zaměřuje na kultické zvyklosti, druhý na metafyzické představy. Prakticky nikde se neuchyluje k nadbytečným „exkursům“. Výraznější výjimku z pravidla představuje pouze podkapitola «1.2 *Φερσu* a jeho hra» (s.6-10), kde je obsírně, avšak živým způsobem, přiblížena interpretace příslušné scény, již předložila D. Emmanuel-Rebufatová. Jinak výklad Z. Farkačové většinou jasně směřuje k vytyčenému cíli.

Jedinou část práce, kterou školitel shledává jako problematickou z hlediska srozumitelnosti a souvislosti výkladu, představuje podkapitola «1.3 *Dii animales*» (s.10-13). Porozumět smyslu výkladu, zde není jednoduché ani pro čtenáře předběžně obeznámeného s příslušnou problematikou. Podle školitelova názoru by zde bylo vhodné zřetelněji odlišovat hledaný etruský substrát od postupů tzv. *interpretatio romana* (zejména v případech poznámek o Penátech apod.)

Poněkud vágním dojmem působí též užívání pojmu eschatologie, jímž však má autorka na mysli pouze jednu její část, a sice eschatologii individuální (thanatologii).

Návrh hodnocení: **6 b.**

2) Formální úroveň

Slabinou práce je její formální stránka. Celkově jistě nepřesahuje meze „únosnosti“. Je však škoda, že při poslední redakci jinak kvalitního textu se autorce nepodařilo odstranit některé nedostatky.

Vyložených gramatických chyb čtenář nenalezne mnoho; srv. «Etruskové znaly» (pozn.47), «milně» namísto správného „mylně“ (s.20). O něco častější pak jsou pochybení v interpunkci (*passim*). Konečné revizi unikly patrně důsledky průběžně prováděných změn v elektronické podobě textu: srv. «k Xarunovo vyobrazení» (pozn.81); «se orfiky» (s.27); «modifikování» namísto správného «modifikovány» (s.30); atd. Podobně je tomu s překlepy: «wt» namísto správného «et» (s.33); «*le jue*» namísto správného «*le jeu*» (s.36); «*l'au-dela*» namísto správného «*l'au-delà*» (s.36; pozn.50; pozn.62); atd.

Rušivějším dojmem působí řada stylistických neobratností. Většinou jde o tzv. anakolut; srv. kupříkladu „Mnohem podstatnější byl však způsob, jak bylo zvíře obětováno – tzv. *ritu humano*, čili obětování zvířete pro, nebo za člověka“ (s.14). Jindy se autorce z věty vytratilo sloveso; srv. kupříkladu „Vediovis, římský podsvětí bůh, uctíváný též pod jménem Vejovis, jehož jméno patrně souvisí s theonymem etruského (*sic!*) božské entity jménem Vetis“ (s.14).

Bibliografie (s.36-38) je zpracována náležitým způsobem, až na několik drobností. Prakticky zanedbatelné jsou inkonsistence v psaní malých a velkých písmen na začátku slov v anglických titulech. Závažnější je skutečnost, že některé odkazy, které se objevují v poznámkovém aparátu, nefigurují v seznamu použité literatury na konci práce; srv. A. Caubet s.v. *Œufs d'autruche* (pozn.20); J. Bayet, *Les origines de l'Hercule romain* (pozn.45); G. Dumézil, *L'oubli de l'homme et l'honneur des dieux* (pozn.51).

Podobně v Seznamu vyobrazení (s.39-40) čtenář narazí na určitou nejednotnost: ve většině případů chybí odkaz na knižní (či jiný) zdroj, z něhož je ilustrace přejata; pouze u některých figuruje odkaz na edice typu *LIMC*, *CSE* atd. V seznamu vyobrazení, stejně jako v Seznamu použitých zkratk (s.33), chybí tečky za některými položkami.

Návrh hodnocení: **5 b.**

3) Práce s prameny

Pro předkládanou bakalářskou práci je příznačná oscilace mezi čtyřmi typy pramenů: a) archeologickými nálezy hmotné kultury; b) piktografickým a ikonografickým materiálem; c) genuinně etruskou epigrafikou; d) zprávami antických pisatelů. Dle školitelova názoru autorka nakládá se všemi uvedenými druhy uvážlivě a relativně vyváženě, přestože nikde výslovně nereflexuje, jaký dopad má jejich vzájemný poměr pro formulování příslušných výpovědí. Průběžně používá též komparativní data, zejména z náboženství klasické antiky, okrajově z ostatních náboženských kultur středomořského prostoru (kupříkladu foinicko-punské), a to jako heuristického nástroje, jehož prostřednictvím získává potřebné poznatky.

Obrazová dokumentace o dvaceti nečíslovaných stranách, která uzavírá práci, je impozantní: sestává ze čtyřiceti dvou ilustrací, na něž se odkazuje ve výkladu. Vyobrazení jsou zařazena účelně, vždy mají bezprostřední vztah k výkladu.

Pokud jde o práci s literaturou klasické antiky, autorka zařazuje zčásti překlady vlastní, v opačném případě důsledně uvádí jméno autora převodu do češtiny. Za nepřilíš zdařilý považuje školitel pouze překlad citátu ze Servia, *Ad Aen.* III, 168 (s. 11-12). Z češtinářského hlediska není příliš srozumitelný; navíc název La-beonova díla, které je v něm zmiňováno (*De diis animalibus*), by vzhledem ke kontextu bylo vhodnější přetlumočit kupříkladu jako „O bozích z duší (zemřelých)“ – spíše než „O bozích živočišného původu“, jak navrhuje autorka.

Z genuinně etruské epigrafiky pisatelka většinou uvádí jen jednotlivé termíny, výjimečně též kratší inskripce. Delší nápisy (kupříkladu *Rix II*, s. 126n, AV 4.1, na oloveném kotouči z Magliana nebo *Rix II*, s. 40, Cr 4.4-4.5, na zlatých plíšcích z Pyrgi) jsou v textu pouze zmiňovány bez překladu. Jejich převod by jistě vyžadoval jiný typ diskursu – vlastní filologii či ještě spíše srovnávací jazykovědě. K této oblasti má školitel pouze jednu drobnou připomínku: výklad termínu *truθ* ve smyslu „úlitba“ (s. 5) patrně nelze považovat za zcela jistý. Uvažují tak L. a G. Bonfanteovi, nicméně opatrnější M. Pallotino překládá pouze „posvátný úkon“, podle L. B. van der Meera a A. Zavaroniho souvisí příslušný kořen spíše s „věštěním“.

Návrh hodnocení: **7 b.**

4) Vlastní přínos

Práce prokazuje, že pisatelka je schopná samostatné práce s relevantními zdroji, dobře se orientuje v odborné diskusi (zejména anglosaské a frankofonní) a dokáže zaujímat vlastní pozice. Z hlavního státi je zřejmé, že její přitakání tezím různých autorů, resp. jejich odmítnutí, nejsou ani nahodilá, ani samoúčelná. Naopak: jsou promyšlená, protože většinou slouží tomu, dobrat se – v mezích možností – nejpravděpodobnějšího obrazu rekonstruovaných daností.

Návrh hodnocení: **8 b.**

5) Obecný přesah

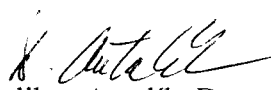
Při způsobu, jakým autorka nakládala s prameny (viz výše), je obecný přesah její práce očividný. Zřetelně o něm vypovídá všudypřítomná snaha rekonstruovat etruskou thanatologii, pohřební a zádušní obřady v souvislosti s obdobnými představami a obyčejí z ostatních antických náboženství. Jinými slovy: pisatelka sleduje obecnější rámec dané problematiky od začátku do konce zcela záměrně (viz s. ii), neboť ji k tomu vede povaha dostupné evidence. Nenechala se tedy zavést partikularitou – prameníci povětšinou z mezerovitosti – dostupné evidence ani na jedno z běžných scesti etruskologie: ani k bojácnosti tzv. minimalismu, který vzhledem k množství předchozích přehmatů redukuje své výpovědi na banální historiografická a kunsthistorická konstatování, ani k velikášství tzv. maximalismu, který ve snaze o předložení co možná nejucelenějšího obrazu vytváří koncepty příliš hypotetické, někdy takřka bizarní.

Návrh hodnocení: **8 b.**

6) Závěr

Bakalářská práce Z. Farkačové plně vyhovuje kritériím pro posuzování bakalářské práce, jak rozsahem, tak způsobem zpracování. Obsahuje veškeré formální náležitosti. Je koncepčně promyšlená a prokazuje autorčinu schopnost samostatného rozboru zvolené problematiky na velmi slušné úrovni. Proto lze doporučit její obhajobu a ohodnocení stupněm **v ý b o r n ě** (celkem **34 b.**).

V Praze dne 14. června 2010

Doc. Dalibor Antalík, Dr.